

1. DEL: poglavje 4: Svet po drugi svetovni vojni: sodelovanje in nasprotje

Sistem OZN in hladna vojna

1.

DRŽAVA	ZDA	Velika Britanija	Sovjetska zveza
DRUŽBENA UREDITEV	Zvezna republika	Parlamentarna monarhija	Socialistična republika
VODITELJ	Roosevelt	Churchill	Stalin

č) Povezoval jih je skupni sovražnik – Hitler, ločevala pa jih je politična usmeritev (ZDA in Velika Britanija sta bili demokratični državi, Sovjetska zveza pa socialistična država).

Organizacija združenih narodov – sodelovanje med državami

2.

a)

ORGANI	NALOGA
GENERALNA SKUPŠČINA v angl. General Assembly	<i>Najpomembnejši posvetovalni organ OZN, sestavljajo ga predstavniki vseh držav članic. <u>Razpravlja in sklepa o mednarodnih zadevah, ki so opredeljene v ustanovni listini.</u></i>
SEKRETARIAT	<i>Izvaja vsakodnevna opravila OZN, zagotavlja podporo glavnim organom OZN ter upravlja programe in politike, ki so jih ti ustanovili ali so se zanje odločili.</i>
VARNOSTNI SVET v angl. Security Council	<i>Glavna odgovornost je <u>ohranjanje mednarodnega miru in varnosti</u>. Sestavlja ga pet stalnih in deset nestalnih članic. Stalne članice so ZDA, Velika Britanija, Ruska federacija, LR Kitajska in Francija. Imajo pravico veta, kar pomeni, da lahko posamezna država prepreči izglasovanje sklepa Varnostnega sveta.</i>
EKONOMSKOSOCIALNI SVET v angl. Economic and Social Council – ECOSOC	<i>Je osrednji organ OZN za <u>usklajevanje ekonomskih, socialnih in drugih področij</u>, s katerimi se ukvarja OZN in njene specializirane agencije.</i>
MEDDRŽAVNO SODIŠČE v angl. International Court of Justice – ICJ	<i>Je glavni sodni organ OZN. <u>Rešuje pravne spore med državami in izdaja posvetovalna mnenja organom OZN in njenim specializiranim agencijam.</u></i>
SKRBNišKI SVET v angl. Trusteeship Council	<i>Ustanovljen je bil leta 1945, da bi zagotavljal <u>mednarodni nadzor nad enajstimi skrbniškimi ozemlji</u>. Zagotovil je, da so se ta ozemlja pripravila na samoupravo ali neodvisnost, ki so jo dosegla do leta 1994. Njegovo delo se je tako končalo.</i>

b)

UNESCO	Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo www.unesco.si	Izobraževanje in kultura
UNICEF	Sklad Združenih narodov za otroke	Pomoč otrokom po svetu

	www.unicef.si	
WHO	Svetovna zdravstvena organizacija www.who.int	Zdravstvo
UNHCR	Urad Visokega komisariata Združenih narodov za begunce www.unhcr.org/si/	Begunci

c) Največ mirovnih operacij poteka v Vzhodni in Srednji Afriki, na Bližnjem vzhodu in meji med Indijo in Pakistanom. V Evropi poteka mirovna operacija OZN na Kosovu. Po ena mirovna operacija se odvijata še na Haitiju in Timorju.

3.

OZN ima več teles za nadzor nad uresničevanjem človekovih pravic. Vsaka država mora pripravljati poročila, ki jih nato predstavi Svetu za človekove pravice. Tako vsaka država pojasni, kaj se pri njih dogaja in kako izboljšujejo človekove pravice.

Hladna vojna – nasprotje med državami

4.

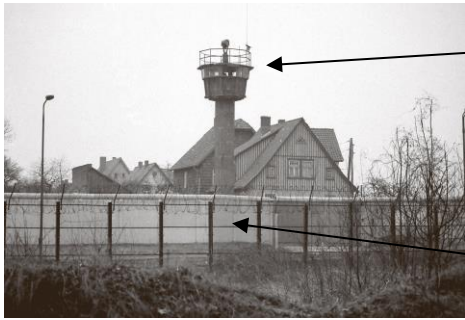
a) *»Od Szczecina ob Baltiškem morju do Trsta ob Jadranu se je spustila čez celino železna zavesa. Za njo so ostala vsa glavna mesta držav srednje in vzhodne Evrope. Vsa ta znana mesta in prebivalci teh držav se nahajajo v sovjetski interesni sferi in so predmet močnega nadzora Sovjetske zveze.«*

(Iz govora W. Churchilla leta 1946, ko je bil na obisku v ZDA.)

b)

c)

Nadzorni stolp

Zid

5.

a)

	zahodni blok
	vzhodni blok

b)

ZAHODNI BLOK	VZHODNI BLOK
Irska, Velika Britanija, Norveška, Švedska, Finska, Danska, Nizozemska, Belgija, Zvezna republika Nemčija, Francija, Švica, Avstrija, Portugalska, Španija, Italija, Grčija, Turčija.	Nemška demokratična republika, Poljska, Sovjetska zveza, Češkoslovaška, Madžarska, Romunija, Bolgarija, Albanija.

Značilnosti blokvske razdelitve sveta

6.

Leva karikatura prikazuje, kako je zahodni svet videl Stalina – kot hobotnico, ki širi svoje komunistične lovke po svetu.

Desna karikatura prikazuje sovjetski pogled na ameriško pomoč – ZDA so prikazane kot kapitalist, ki se mu drugi narodi klanjajo.

7.

Posledice hladne vojne

1.

Učenci glede na svoje predznanje zapišejo odgovore (npr. vojna je potekala med severnim in južnim delom Vietnama, severni del je bil komunističen, južni del pa je bil protikomunističen in so ga podpirale ZDA, vojna je trajala med letoma 1965 in 1973 ...).

Kakšne so bile posledice hladne vojne v Evropi

2.

	TRŽAŠKO VPRAŠANJE	AVSTRIJSKO VPRAŠANJE	NEMŠKO VPRAŠANJE
Zakaj je bilo to krizno žarišče?	prepirl glede meje med Italijo in Jugoslavijo	Avstrija je bila razdeljena na štiri okupacijske cone	Nemčija je bila razdeljena na štiri okupacijske cone
Kdaj se je razrešilo?	1954 – londonski memorandum	1955 – državna pogodba	1949 – ustanovitev ZRN in kasneje še NDR
Kako se je razrešilo?	določitev meje, ki še danes poteka med Italijo in Slovenijo	ustanovitev Republike Avstrije	ustanovitev dveh Nemčij

3.

a)

- Postavljen je bil leta 1961, da bi onemogočil beg Nemcev iz Vzhodne Nemčije na zahod,

- visok je bil 3,5 metra in dolg 43,1 kilometra, na vrhu pa prepleten z bodečo žico,
- leto kasneje so zid nadgradili v dva zidova, med katerima je bil okoli 150 m širok vmesni prostor, ki so ga nadzorovali s stražnimi stolpi in psi čuvaji ter zaščitili s protitankovskimi ovirami,
- najbolj poznan prehod med obema deloma Berlina je bil Checkpoint Charlie,
- pobeg čez berlinski zid je bil usoden za 100 ljudi, okoli 5000 pa ga je uspelo premagati.

b) Zgradila ga je zahodna oblast.

c) Ker je razdeljeval Berlin na dva dela, ki sta se razvijala povsem drugače – eden pod vplivom zahodnega sveta, drugi pa pod vplivom vzhodnega sveta. Simboliziral pa je tudi hladno vojno v svetu – razdelitev na zahodni in vzhodni blok.

4.

Po blokovski razdelitvi sveta so bile te države v vzhodnem bloku in zahodni blok ni želel tvegati vojne, zato jih je prepustil upravi Sovjetske zveze.

Kakšne so bile posledice hladne vojne v svetu

5.

	KOREJSKA VOJNA	VIETNAMSKA VOJNA
vzrok za vojno	spor med socialistično Severno Korejo in demokratično Južno Korejo	delitev države na severni komunistični Vietnam in južni protikomunistični Vietnam
vpletene države	Severna Koreja, Sovjetska zveza, Kitajska, Južna Koreja in ZDA	Severni Vietnam, Sovjetska zveza, Kitajska, Južni Vietnam in ZDA
posledice vojne	meja med Severno in Južno Korejo določena na 38. vzporedniku	Združitev obeh delov v eno državo – Demokratično republiko Vietnam
zmagovalec v vojni	ni bilo zmagovalca, saj je meja ostala ista kot pred vojno	komunistični Severni Vietnam

6.

Nepravilni odgovori: b) in č)

Kdaj je popustila napetost hladne vojne

7.

a) Zato, ker je Kuba blizu ZDA in je Sovjetska zveza s tem ogrozila varnost svoje nasprotnice.

b) Predsednika Sovjetske zveze Hruščova in predsednika ZDA Kennedyja. Karikatura sporoča, kako obe državi, ki imata ogromno orožja, merita moči v kubanski krizi.

c) »Ocenjeno je bilo, da znaša moč jedrskega polnila v raketah polovico vse jedrske raketne moči SZ. Fotografije nakazujejo, da bodo rakete usmerjene proti ZDA. Ocenjeno je, da bi samo nekoliko minut po njihovi izstrelitvi umrlo 80 milijonov Američanov.«

(Obvestilo javnosti s strani Bele hiše, 18. oktobra 1962)

č) Zmagovalca ni bilo, saj so stvari ostale nespremenjene. Lahko pa bi rekli tudi, da so bili zmagovalci vsi, saj se je po tem začelo obdobje popuščanja napetosti.

Propad komunizma v Evropi

1.

- a) V svobodnem svetu so se lahko ljudje svobodno selili iz enega mesta v drugo, iz ene države v drugo; v komunističnem svetu pa se niso smeli seliti v zahodne, demokratične države.
- b) Kennedy je kritiziral komunistični sistem, češ da se z njimi ne da pogovarjati.

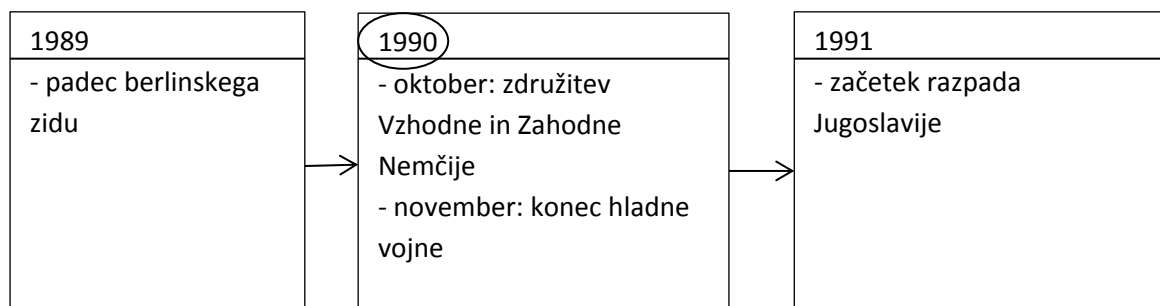
Propad komunizma v Sovjetski zvezi in konec hladne vojne

2.

- a) Sovjetska zveza je postala demokratična država.
- b) 15
- c) Estonija, Latvija, Litva, Ukrajina, Moldavija, Gruzija, Armenija in Azerbajdžan.
- č) Rusija ima kot največja država zelo pomembno vlogo v svetu. Zelo močna je predvsem zaradi zalog fosilnih goriv in drugih naravnih surovin. Pomembno vlogo ima tudi v politiki.

Padec berlinskega zidu

3.

Razpad Jugoslavije

4.

a) in c)

b) Gospodarska kriza, zahteve po demokratizaciji, Jugoslavija je bila narodnostno zelo mešana država.

Kolonije so postale nove države

1.

a) Velika Britanija in Francija.

b) Odvzet je bil Nemčiji in razdeljen med Veliko Britanijo, Francijo, Japonsko in druge članice antante.

c) Zavzela jih je Japonska.

Osvoboditev kolonij v 50. in 60. letih

2.

a)

<i>»V minulih dneh so izvedli referendum o neodvisnosti <u>Alžirije</u> med Alžirci v Franciji, Maroku, Tuniziji v Sahari in v notranjosti Alžirije. Danes glasujejo večja alžirska mesta. Referendum je, seveda, le še formalnost, ki bo z volilnimi lističi potrdila rezultat sedeminpolletne osvobodilne vojne. /.../ Christian Fouchet, francoski visoki komisar za Alžirijo, bo torej predal prve dni tega tedna vse atribute suverenosti alžirski začasni izvršni vladi.« (Vir: V Afriki raste področje svobode, Delo, 1. julija 1962)</i>	<i>»V 20. in 30. letih je Gandhi organiziral nenasilne proteste zoper britansko oblast, na primer bojkot britanskih izdelkov. Britanska oblast je še vedno nasprotovala neodvisnosti <u>Indije</u>. /.../ V času druge svetovne vojne je Gandhi vodil gibanje 'Zapustite Indijo'. Člani gibanja so izvajali državljansko nepokornost, na primer zavračali so spoštovanje določenih britanskih zakonov. /.../ Po drugi svetovni vojni je britanska vlada priznala neodvisnost Indije.« (Povzeto po: World History: Great Civilizations, Cengage, Willard, 2015)</i>
b) Franciji	b) Veliki Britaniji
c) osvobodilna vojna	c) državljanska nepokornost

č) V Aziji se je že v obdobju med obema vojnama začelo osvobodilno gibanje za neodvisnost kolonij. Med drugo svetovno vojno so ga okrepile izkušnje bojevanja proti japonski okupaciji. Osvobodilno gibanje se je med drugo svetovno vojno pojavilo tudi v Afriki.

Po koncu vojne so se osvobodilna gibanja v vseh kolonijah okrepila. Osvobajanje kolonij po drugi svetovni vojni imenujemo **dekolonizacija**. Večina kolonij se je osvobodila v 50. in 60. letih 20. stoletja. Britanske kolonije so svojo neodvisnost dosegle na miren način, francoske pa so si jo večinoma morale priboriti v vojnah.

3.

a) Indija, Pakistan, Bangladeš, Indonezija, Filipini ...

b) Med letoma 1945 in 1956.

c) Sudan, Nigerija, DR Kongo, Angola, Bocvana ...

č) Med letoma 1960 in 1969.

Težave novih držav

Za kaj se je bojeval Nelson Mandela

4.

Nepriznane poroke med belci in črnci, črnci so smeli stanovati le v določenih delih mesta, ločene šole in bolnišnice ...

Povezovanje Evrope in sveta

1.

NATO, OZN (in njene številne druge organizacije), Evropska unija, Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi. Slovenija je članica 48 mednarodnih organizacij.

Vzroki za povezovanje Evrope

2.

a) 9. maja 1950 so določili temeljna načela Evropske skupnosti za premog in jeklo:

- *Trajna sprava med Nemčijo in Francijo.*
- *Nova skupnost naj bo odprta za vse demokratične države Evrope.*
- *Skupno upravljanje proizvodnje premoga in jekla naj bi spodbudilo in zagotavljalo obnovo in razvoj gospodarstva.*
- *Osrednji cilji nove skupnosti so mir, blaginja in gospodarski uspeh.*

(Povzeto po: EU v šoli: priročnik za učitelje, Ljubljana, Rokus Klett, 2010)

b) Sprava med evropskimi državami, širjenje demokracije, spodbuda in razvoj gospodarstva, prizadevanje za mir.

c) Niso se ji mogle pridružiti vzhodnoevropske države, saj niso imele demokratične ureditve.

Evropska unija

3.

	Leta 1957 so Francija, Belgija, Nizozemska, ZR Nemčija, Luksemburg in Italija podpisali Rimsko pogodbo in ustanovili Evropsko gospodarsko skupnost.
	Leta 1973 so se Skupnosti pridružile Velika Britanija, Irska in Danska.
	Grčija postane del Evropske skupnosti leta 1981.
	Leta 1986 pridobita status države članice EU tudi Španija in Portugalska.
	Avstrija, Finska in Švedska se Evropski uniji priključijo leta 1995. Članica ZR Nemčija leta 1990 spremeni svoj obseg in ime, saj se ponovno združi z Vzhodno Nemčijo.
	Leta 2004 Evropska unija izvrši največjo širitev v svoji zgodovini ter sprejme deset novih članic: Češka, Madžarska, Poljska, Slovaška, Estonija, Litva, Latvija, Slovenija, Malta in Ciper.
	Romunija in Bolgarija vstopita v EU 1. januarja 2007.
	Hrvaška je vstopila v EU 1. julija 2013.

Povezovanje v svetu

4.

V gibanje neuvrščenih so se povezale revnejše novonastale afriške in azijske države, ki so bile povezane veliko močnejše in so lahko pomembno vplivale na dogajanje v svetu.

PONOVIMO: SVET PO DRUGI SVETOVNI VOJNI

HLADNA VOJNA		
DVA BLOKA		
zahodni blok	MEJA MED BLOKOMA	vzhodni blok
VELESILA: ZDA	železna zavesa	VELESILA: Sovjetska zveza
ZNAČILNOSTI: - demokratičen - tržno gospodarstvo - spoštovanje človekovih pravic		ZNAČILNOSTI: - komunističen - plansko gospodarstvo - nadzor nad življenjem državljanov

KRIZNA ŽARIŠČA	
EVROPA	SVET
ZNAČILNOSTI: - tržaško vprašanje - avstrijsko vprašanje - nemško vprašanje	ZNAČILNOSTI: - korejska vojna - vietnamska vojna - Kuba - Iran - izraelsko-arabske vojne

VOJAŠKE ZVEZE	
Severnoatlantska zveza - NATO	Varšavski pakt
TEKMA V OBOROŽEVANJU (značilnosti)	
Članice posamezne vojaške zveze so si prizadevale za skupno vojaško obrambo v primeru napada na eno izmed članic. Obe velesili sta razvijali jedrsko orožje in kopičili velike zaloge drugega orožja. Razvijali so se tudi pripomočki za vohunjenje.	

KONEC HLADNE VOJNE	
VZROKI	Obe velesili sta bili po kubanski krizi pripravljene na prenehanje napetosti in zamenjavo v vodstvu Sovjetske zveze.
POSLEDICE	Propad komunizma v Sovjetski zvezi, padec berlinskega zidu, združeni Nemčiji, nastanek številnih novih držav, razpad Jugoslavije ...

DEKOLONIZACIJA JE: osvobajanje kolonij.

KDAJ	Večina kolonij se je osvobodila v 50. in 60. letih 20. stoletja.
TEŽAVE NOVIH DRŽAV	Spori zaradi neupoštevanja etničnih meja, gospodarsko nerazvite države, niso imele demokratične tradicije.

EVROPSKA UNIJA
Predhodnici sta bili Evropska skupnost za jeklo in premog ter Evropska gospodarska skupnost. Leta 1992 se je EGS preoblikovala v Evropsko unijo. Je nadnacionalna organizacija. Povezuje na gospodarskem, zunanje- in notranjepolitičnem, pravnem in znanstvenem področju.

SVETOVNE IN REGIONALNE INTEGRACIJE DANES
OZN, številne regionalne povezave (Arabska liga, Organizacija afriške enotnosti, Mercosur, UNASUR, Zveza držav Jugovzhodne Azije ...). Večinoma gre za gospodarske povezave.

						W	H	O										
				B	E	R	L	I	N									
				M	I	H	A	I	L	G	O	R	B	A	Č	O	V	
					Z	A	D	R	Ž	E	V	A	N	J	A			
						U	N	I	C	E	F							
K	U	B	A	N	S	K	A	K	R	I	Z	A						
J	U	G	O	S	L	A	V	I	J	A								
			N	E	W	Y	O	R	K									
			S	A	R	A	J	E	V	O								
			V	I	E	T	N	A	M	S	K	A						
					A	P	A	R	T	H	E	I	D					